

**TEXNIKA YO'NALISHI OLIY TA'LIM
MUASSASALARI TALABALARIGA CHET TILINI
O'RGATISHDA INTERFAOL
TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH METODIKASI**

Dushabayev Abdulla Musaevich

Assistent, Jizzax politexnika institute

Annatatsiya: Ushbu ishda texnika yo'nalishi oliy ta'lim muassasalari talabalariga xorijiy tillarni o'qitishda interfaol texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, OTM talabalariga chet tilini o'rgatish metodologiyasining asosiy parametrlari, chet tilida muloqotni tashkil etish va amalga oshirish jarayonida talabalar bilan birga zarur til kompetensiyalari hamda chet tilini o'rgatish sharoitida muhim didaktik tarkibiy qismiga ega bo'lgan muloqotni rag'batlantiradigan turli xil stimullar haqida nazariy fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Motivatsiya, xorijiy til, lingvistik, bo'lajak mutaxassis, kompetensiya, kommunikativ kompetensiya.

**METHODOLOGY OF USING INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN
TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF HIGHER
EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF TECHNICAL DIRECTION**

Dushabayev Abdulla Musaevich

Assistant, Jizzakh Polytechnic Institute

Abstract: This work discusses the advantages of using interactive technologies in teaching foreign languages to students of technical higher educational institutions. It also presents theoretical ideas about the main parameters of the methodology for teaching foreign languages to university students, the necessary language competencies of students in the process of organizing and implementing communication in a foreign language, and various stimuli that stimulate communication, which has an important didactic component in the context of teaching a foreign language.

Keywords: Motivation, foreign language, linguistic, future specialist, competence, communicative competence.

Hozirgi vaqtda ta'lim tizimining samaradorligi ushbu tizim iqtisodiyotining jadal rivojlanishi fonida zamonaviy oliy ta'lim muassasasiga yangi talablarni qo'yadigan jamiyatning ijtimoiy talabini qay darajada amalga oshirishi bilan belgilanadi. Bugungi kunda, masalan, ingliz tilida malakaga oid shaxsiy ma'lumotlar rasmiyatchilik emas, balki ishga joylashish uchun ariza berishning majburiy mezoniga aylandi. Demak, bu talab ta'minotning tegishli sifatini va shu asosda ingliz tilini o'qitishga yangi yondashuvlarni talab qiladi. Shu munosabat bilan, chet tilini o'qitish metodologiyasining ko'lamini (uning yaxlitligi va tarkibiy qismlarining organik birligiga asoslangan nazariy va amaliy faoliyatni qurishda rahbarlik tamoyillari va amalga oshirish vositalari bo'lib xizmat qiladigan ilmiy bilimlar tizimi; bu yerda bilimning o'zi, ularning genezisi, olish usullari va amaliy foydalanish) tabiiy o'zgarishlarga uchraydi [5]. Shu bilan birga, ushbu soha mutaxassislari chet tilini o'qitishning qaysi usuli eng yaxshi variant ekanligini muhokama qilishni to'xtatmaydi.

Chet tilida muloqotni tashkil etish va amalga oshirish jarayonida talabalar turli xil va shu bilan birga zarur til kompetensiyalarini ham shakllantiradilar, xususan:

- lingvistik kompetentsiya: talaba til bilimlari va tillarga oid tegishli ko'nikmalarni (grammatika, fonetika, lug'at va boshqalar) egallaydi;

- kompensatsion kompetentsiya: talaba turli xil og'zaki va og'zaki bo'lmagan usullardan foydalanish qobiliyatini rivojlantiradi (og'zaki va yozma muloqot sharoitida qo'llaniladigan ko'nikma va qobiliyatlar; nutq formulalari to'plamini bilish va egallash; nutq niyatini amalga oshirish qobiliyati, boshqalar) til vositalarining yetishmasligi bilan muloqot qilishdagi muammolarini qoplash;

- diskursiv kompetentsiya: talaba chet tilidagi muloqot jarayonida alohida gaplarni bog'lash va ularni yaxlit axborot sifatida qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi;

- ijtimoiy lingvistik kompetentsiya: talaba muloqot holati, shuningdek, suhbatdoshining maqomi asosida til birliklaridan foydalanish qobiliyatini rivojlantiradi;

- ijtimoiy kompetensiya: talabada bag'rikenglik va empatiyaga asoslangan boshqa muloqotchilar bilan o'zaro munosabatda bo'lishga tayyorlik shakllanadi;

- ijtimoiy-madaniy kompetensiya: talaba til faoliyat yuritadigan ijtimoiy kontekst me'yorlarini tushunadi.

Ushbu kompetensiyalarni o'zlashtirmasdan turib, amaliyot shuni ko'rsatadiki, terminologik bazani boyitish, ravon o'qish qobiliyatini rivojlantirish va chet tilida to'g'ri so'zlashuv ko'nikmalarini shakllantirish juda qiyin. Bu yerda o'qituvchi uchun asosiy narsa talabalarning nutqiy fikrlash faoliyati uchun sharoit yaratishdir; til birliklarini vazifalaridan kelib chiqib tuzatish; vaziyat sharoitida lug'atni mustahkamlash; til materialida doimiy ravishda yangilikdan foydalanish; har bir talabaning individual xususiyatlari va intellektual salohiyat darajasini hisobga olish va hokazo. Shunday qilib, chet tilini o'qitishning zamonaviy metodologiyasi nutq ko'nikmalarini shakllantirishga katta e'tibor beradi, bunda norasmiy muloqotning ishbilarmonlik suhbatlari va erkin suhbat kabi turlari farqlanadi [3].

Shunday qilib, erkin suhbat chet tilini o'rgatish sharoitida o'zining muhim didaktik tarkibiy qismiga ega bo'lgan muloqotni rag'batlantiradigan turli xil stimullar bilan tavsiflanadi. Chet tilini o'rgatishning zamonaviy metodologiyasida ishbilarmonlik suhbatlari va erkin suhbatdan tashqari nutqiy muloqot modellarining quyidagi turlarini ham uchratish mumkin: guruh suhbatida monolog; muayyan mavzu bo'yicha guruh muhokamasi; rasmiy xarakterdagi individual aloqa; ommaviy muloqot (masalan, referatni himoya qilishda). Bu yerda o'qituvchi og'zaki muloqotning tematik sohalarining butun qismiga ega bo'lib, ular doirasida chet tilidagi leksik va grammatik material juda muvaffaqiyatli qayta ishlanadi. Bu yerda, eng avvalo, quyidagilarni nazarda tutamiz. Interfaol texnologiyalarda aniq ta'lim maqsadlariga erishish nuqtai nazaridan, ularning uzluksizligi va bashoratlilikiga asoslangan oqilona bosqichlarni qayd etish mumkin. Shu nuqtai nazardan, darsda qo'llaniladigan interfaol texnologiyalarning samaradorligi darsda qulay intellektual muhit yaratishida namoyon bo'ladi;

talabalarning faolligi, birgalikda ijodkorligi va mustaqilligini uyg'otishga hissa qo'shish; talabalarning intellektual va individual xususiyatlarini hisobga olish imkoniyatini yaratish; o'qituvchi va talaba o'rtasidagi muloqot va sheriklik tamoyillarini tasdiqlash; ta'lim natijalarini maksimal darajada oshirishga yordam beradi.

Masalan, interfaol texnologiyalarning yorqin namoyon bo'lishiga talabalar o'zlarining intellektual salohiyatini va umumiy ta'lim ko'nikmalarini qo'llash doirasini aniq ko'rsatadigan loyiha faoliyati texnologiyasi yordam beradi. Shu bilan birga, talabalarda kelajakdagi kasbiy faoliyati uchun zarur bo'lgan shaxsiy fazilatlar, xususan, chet tilini bilish yordamida har qanday ta'lim muhitiga integratsiyalashuv qobiliyati ham shakllanadi; muloqot va madaniyatlararo o'zaro hamkorlik uchun ochiqlikning namoyon bo'lishi; shaxsiy tashabbusga tayyorlik va boshqalar. Aynan shu nuqtai nazardan, telekommunikatsiya loyihasi texnika yo'nalishi oliy ta'lim muassasalari talabalariga chet tilini o'rgatishda muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda, bu quyidagi jihatlariga asoslanadi: interaktivlik, talabalarni faol ijodiy faoliyatga keng jalb qilish, mazmunning yangiligi, fikr-mulohaza va boshqalar.

Bunday loyihalar xalqaro munosabatlarga ham qo'shilish istiqbolini yaratadi. Bu esa madaniyatlararo muloqot uchun real til muhitiga kirish imkoniyati mavjudligini anglatadi.

Xulosa va takliflar. OTM amaliyoti shuni ko'rsatadiki, talabalar og'zaki nutq qobiliyatlarini rivojlantirganda til materialini eng faol o'rganadilar. Bunday sharoitda talabalar o'zlarining so'z boyligini sezilarli darajada kengaytira boshlaydilar va kerakli leksik va grammatik tuzilmalarni o'zlashtiradilar. Shunday qilib, texnika yo'nalishi oliy ta'lim muassasalari talabalariga chet tilini o'rgatishning o'ziga xosligi til o'rganishni ratsionalizatsiya qilishni o'z ichiga oladi, bu til o'rganiladigan OTMning filologiya yoki lingvistik fakultetlarida tillarni o'rganishdan biroz farq qiladi..

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Барышников Н.В. Теоретические и практические аспекты

преподавания иностранных языков и культур в различных условиях. // Материалы всероссийской научно-методической конференции «Теория и практика преподавания иностранных языков и культур в различных условиях. Лемпертовские чтения – IV». – Пятигорск: Изд-во ПГЛУ, 2002. – С. 3-5.

2. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В.С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.

3. Зимняя И.А. Лингвопсихология речевой деятельности / И.А. Зимняя. – М.: Московский психолого-социальный институт, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. – 432 с.

4. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение / В.Н. Комиссаров. – М.: ЭТС. – 2002. – 424 с.